

Sofie Vandamme: 'Koele Minnaars.' Medische verwoording en literaire verbeelding van ziekte in verhalen. Uitgeverij ACCO, Leuven/ Voorburg, 2007 ISBN 9033464349

Over de schrijfster: Sofie Vandamme is onderzoekster aan de Erasmus universiteit te Rotterdam (vakgroep Filosofie en Medische Ethiek), en promoveerde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.

Soort boek: Wetenschappelijke studie naar ziekte in autobiografische en literaire verhalen op basis van haar proefschrift. Een prikkelend boek.

Korte beschrijving : In het boek probeert Sofie antwoord te geven op vragen als: hoe komt het dat zelfs fictieve verhalen iets relevants te vertellen hebben over ziekte voor diverse partijen? Waarom blijft het verhaal over ziekte door de eeuwen heen boeien en medische en literaire interesse opwekken? Wat leren autobiografische verhalen over kanker en depressie ons over ziekte, waarom moet een arts een autobiografie over ziekte lezen? Maakt dat hem een 'betere' dokter?

Dat doet ze door met behulp van heel veel voorbeelden uit de wereldliteratuur, Madame Bovary, Thérèse Rasquin, Louis Lambert, De Pest, De Toverberg, Kankerpaviljoen, Oblomov, zowel in- als uitleiding, de interesse van -ook- medici voor de wereldliteratuur te illustreren. Daarbij gaat ze zeer kort in op o.a. Foucault, diagnose, Evidence Based Medicine, protocollen en statistische wetmatigheden, naast de verhalende praktijk die er altijd ook is. Want de patiënt brengt met een verhaal een context waarin de klacht zich toont en van eventuele medische betekenis kan worden voorzien. Waarbij medici weinig oog hebben voor de ervaring, en uniciteit van de patiënt en zijn ziektebeleving negeren (pg 40). Ze legt verbanden tussen menswetenschappen, geneeskunde, ziekte in literaire verhalen, ziekte in patiënten verhalen, literatuur en geneeskunde.

Daartussen in besteed ze twee grote (interessante, leuke) hoofdstukken aan het bespreken en vergelijken van overeenkomsten en verschillen tussen autobiografische (uitdrukkingen van ziekte) verhalen over depressie en kanker, waarbij ze ingaat op thema's als vervreemding, pijn, angst, tekenbeschrijvingen. Ook hier kijkt ze vooral wanneer er bij roman en autobiografie vooral sprake is van reflexie. Ze bespreekt behoorlijk wat buitenlandse Franstalige en Engelstalige boeken.

Op een eerste niveau is ze zo bezig te verantwoorden wat ze doet, met behulp van de goede roman en de betere autobiografie. Haar advies is om artsen literatuur te laten lezen om ze betere artsen te laten worden. Via deze reflexieve benadering van ziekteleren ze de ziekte-ervaring in een ruimere context te plaatsten, 'veel verder dan de particuliere ervaring van de ziekte'. Het is een breder kader voor literair geïnteresseerden. Andere mogelijkheden, waarmee je je in de wereld van het ziek zijn kunt begeven, worden hier niet besproken. Beeldend materiaal, documentaires, autobiografische verfilmingen, non fictie boeken, boeken over het goede leven, (Joep Dohmen) blijven buiten beschouwing. Die zouden wellicht nog meer artsen in opleiding bereiken.

Vraag is of er uit ervaringsverhalen meer te halen is. Waarom niet ook inzetten als bron voor responsieve methodologie, of om inzicht te leveren aan andere lotgenoten over hoe een patiënt een behandeling heeft ervaren (lotgenoot)/ ervaringsdeskundigheid) om zo ook verbeteringen binnen de zorg te verkrijgen. Want hoe, wat en waarom leest de lezer? Wat zoekt hij/zij? Ervaringsverhalen zijn naast verhalen ook bronnen waaruit geput kan worden over verschil en overeenkomst, diversiteit in beleving, voorkomen van het ziek zijn, pijn, lijden etc.

Alledaagse bezigheden beschrijven, het toelichten van de ervaring (wie) bij de klinische handeling (wat), en illustreren van die beleving soms ook vanuit het perspectief van de partner/vriend/familie/omgeving, levert ook informatie voor lotgenoten en artsen/ overigen.

Wat verder opvalt is de stellige manier waarop vaak verschillen en overeenkomsten binnen ervaringsverhalen worden genoemd. Interessant in dit boek vind ik de vergelijking van de twee soorten ervaringsverhalen over depressie en kanker.

Daarover zou een debat/discussie/dialog de moeite waard zijn. Meerdere van dat soort vergelijkingen tussen verschillende ervaringsverhalen zou de diversiteit en overeenkomsten / verschillen nog beter in kaart brengen en daarmee de vele facetten van ziektebeleving. En natuurlijk blijft het goed om boeken te lezen, fictie en non fictie, over existentiële ervaringen, goed leven, grote levensvraagstukken. Daar word je denk ik niet alleen een wijzer mens van, ik vind het ook nog leuk en de moeite waard.

Citaten: pag. 157: '...Depressieverhalen hebben een veel uitdrukkelijker missie dan kankerverhalen. De auteurs willen aantonen dat depressie wel degelijk een medische ziekte is. Degenen die aan een depressie hebben geleden, zijn de 'bevoorrechte' getuigen om anderen te informeren over de ware toedracht van deze ziekte. In chronologische volgorde wordt een minutieus relaas gemaakt van het wedervaren in het 'land der zieken. De beschrijving moet de werkelijkheid zo dicht mogelijk benaderen.' (Ja maar, bijv. Klein Leed? CP) Kankerverhalen blijken veel bescheidener te zijn. Het zijn slechts de particuliere impressies van een ervaring met ziekte. Zij beogen de andere kant van het medische verhaal te beschrijven en bieden reflecties over het leven met een dodelijke ziekte. Sommige verhalen zijn chronologische beschrijvingen, anderen zijn thematische beschouwingen. Dat deze verhalen zo verschillend zijn, heeft vanzelfsprekend te maken met de aard van de ziekte...

Pag. 165: 'Ziekte wordt in autobiografieën niet beschreven als het tegengestelde van 'gezondheid'. Ziekte wordt ervaren als iets ontastbaars dat zich afspeelt ergens binnen dat continuüm tussen ziek en gezond. Vandaar dat klachten als angst, slapeloosheid of vermoeidheid de ene keer worden geïnterpreteerd als symptomen van ziekte en de andere keer als reacties op ziekte. Kortom, ziekte in verhalen laat zich niet indelen in helder afgebakende categorieën of classificaties, zoals ziekte in wetenschappelijke zin begrepen wordt. Het is een realiteit die zich laat ervaren in steeds weer verschuivende betekenissen. In die ongreepbaarheid wordt het beleefd als een existentiële ervaring.

Recensies: nog niet echt, maar wel zie

<http://www.ethicas.nl/page2/page5/FLletterV.html>

Deze aanpak om ziekte in verhalen te benaderen, biedt een bijzonder perspectief op de betekenis van de literatuur voor de geneeskunde en omgekeerd. (bron:

www.boekenbank.be) En <http://www.medicalethics.nl/nieuwspagina.htm>

Ziek zijn of een ziekte hebben is niet gelijk aan elkaar. Zo beschrijven autobiografische verhalen wat het betekent om ziek te zijn. Literaire verhalen bevragen wat ziekte zoal kan zijn. Alle verhalen kunnen bijdragen tot een beter begrip van ziekte voor zover ze gelezen worden als literatuur, als verwoording en verbeelding van ziekte.